

Historisch portret Sussex Spaniel

Zwaargewicht onder de jachtspaniels

Broer en zus Ch. Rosehill Rock en Ch. Rosehill Rag, gefokt door Campbell Newington. Lithografie van Lilian Cheviot.

In oude geschriften, documenten en boeken of op prenten en schilderijen is de geschiedenis van honden vastgelegd. En dan vooral het werk dat ze doen. Meegaan op jacht, het drijven en hoeden van een kudde, het bewaken van huis en hof en het gezelschap houden van de mens. Elke maand biedt *Onze Hond* jou een inkijkje in de rijke historie van een rashond. Deze maand: de Sussex Spaniel.

Deze afbeelding uit *Cynographia Britannica* is uit de periode dat Augustus Fuller begon met de fokkerij van Sussex Spaniels.

Vrijwel iedere kynologische auteur gaat ervan uit dat Augustus Elliot Fuller (1777-1857) een van de eersten was die rond 1795 begon met het fokken van Sussex Spaniels. Hij kruiste de Norfolk Spaniel (lever met wit, nu uitgestorven) met de Field Spaniel; het resultaat is een spaniel die we nu betitelen als een voorouder van de Sussex Spaniel. Fuller was een schatrijke landeigenaar die afwisselend in Sussex, Wales en Londen woonde.

Het verhaal van de Sussex Spaniel begint in het gelijknamige graafschap, gelegen in zuidoost Engeland. Deze spaniel werd gefokt voor de jacht in de dichte begroeiing op de zware kleigronden. Het is een zwaargebouwde hond voor zwaar werk. In de rasstandaard springen twee bijzonderheden in het oog: de vachtkleur moet 'rijk goud leverkleurig, met goudkleurige haarpunten' zijn. Bij 'gedrag en temperament' staat dat de hond moet blaffen (luid moet geven) tijdens het werk in dichte begroeiing. Die eisen zien we bij geen enkele andere jachtspaniel.

A TYPICAL SUSSEX SPANIEL?

Phineas Bullock schrijft rond 1870 Sussex Spaniel George in op een tentoonstelling. Deze hond wordt beschreven als '*a typical Sussex Spaniel*'. Als George in 1874 op de show in Birmingham verschijnt wordt er een klacht ingediend omdat de leverkleurige George twee zwarte (Field?) Spaniels als ouders heeft. De klacht wordt niet ontvankelijk verklaard. In 1875 verschijnt George weer in Birmingham – onder dezelfde keurmeesters – maar nu niet meer als Sussex Spaniel en dan wordt hem geen strobreed in de weg gelegd!

Scheiding van de spanieltypes

De jachtspaniels zijn waarschijnlijk het resultaat van kruisingen tussen de middeleeuwse vogelhonden en de oude landspaniel. Honderden jaren voordat Augustus Fuller wordt geboren zijn die in Engeland al aanwezig. Men onderscheidt de honden aan de hand van het werk dat ze doen. Er zijn 'setting spaniels' voor de nettenjacht, 'cocking spaniels' voor de jacht op de houtsnip, 'springing spaniels' voor het opstoten van het wild en 'water spaniels' voor het apporteren van het waterwild. Het is een bonte mengeling van types, kleuren en groottes. Het woord spaniel komt al in oude wetten van Ierland en Wales voor, maar ook in de 14de-eeuwse *Canterbury Tales* en in diverse 15de-eeuwse boeken, dan gespeld als 'Spaynel' of 'Spanyelles'. De Franse graaf Gaston III de

SUSSEX SPANIEL

Land van herkomst: Engeland.

Rasgroep 8: retrievers, spaniels en waterhonden.

Rasvereniging Engeland: www.sussexspaniels.org.uk.

De belangen van de Sussex Spaniel worden jarenlang behartigd door de Nederlandse Spaniel Club. Na het ter ziele gaan van deze 92-jarige rasvereniging is er geen rasvereniging voor de Sussex Spaniel meer.

Foix (14de eeuw) en Dr. Iohannes Caius (16de eeuw) noemen de spaniel in hun boeken en latere auteurs geven er een beschrijving bij: 'middelmatig groot, ronde lijven, lange oren, korte neuzen en donkere ogen'.

In 1777 – Fullers geboortejaar – is er nog geen sprake van een stamboek, maar de scheiding van de spanieltypes is dan al in volle gang.

Op een afbeelding in *Cynographia Britannica* (1799-1805) van Sydenham Edwards staan vier spaniels in de kleuren lever en wit, zwart en wit, zandkleurig lever en lemon en wit. Edwards schrijft: 'Deze honden onderscheiden zich door hun naam: Land Spaniels, zulks in tegenstelling tot de Water Spaniel. Zij kunnen in twee soorten worden verdeeld: de Springer (of hawking) Spaniel en de Cocker Spaniel.'

Schilderij van Arthur Wardle uit 1906 'Field Spaniels of the 20th Century'. De Sussex Spaniel is met twee exemplaren (rechts vooraan) vertegenwoordigd.

In 1803 publiceert het tijdschrift *The Sportsman's Cabinet* over spaniels: 'De grootste en sterkste komen voor in Sussex en heten Sussex Spaniels.' In 1845 schrijft het tijdschrift *The Dog*: 'De Sussex Spaniel is langzamer dan de Cocker, maar hij is veiliger voor de schutter en beter in staat om zwaar werk te doen.'

Tot aan het begin van de twintigste eeuw onderscheiden de verschillende types zich niet alleen door hun uiterlijk, maar ook door de vachtkleur en hun gewicht. Er mag dan nog geen centraal stamboek zijn, veel fokkers houden zelf stamboeken bij, waarin aankopen, vachtkleuren, dekkingen en geboorten worden genoteerd.

Leverkleurig met een gouden glans

De tentoonstellingen, vanaf het midden van de 19de eeuw, vormen de aanleiding om de spanieltypes zuiver te gaan fokken en zuiver te houden. Wie zijn concurrent in de showring zwart wil maken, kan dat het beste doen door het gerucht te verspreiden dat de desbetreffende spaniel niet ras-zuiver is. Tot in de jaren vijftig van de vorige eeuw zijn er spaniels die, in de vierde of vijfde generatie, voorouders hebben die als ongeregistreerd te boek staan. Is er geen naam bekend, dan volstaat men simpelweg met 'unknown', 'Field Spaniel' of 'Sussex Spaniel'. Het registreren van honden komt pas vanaf 1874 in zwang als de Kennel Club een centraal stamboek opent. In 1859 beschrijft Stonehenge (pseudoniem van J.H. Walsh) de Sussex Spaniel. Het beeld dat hij geeft sluit vrijwel naadloos aan bij de huidige Sussex, zij het dat de honden hoger in schofthoogte zijn dan de 38-40 centimeter die de standaard nu voorschrijft. Over de kleur zegt Stonehenge: '... heel het lichaam is leverkleurig maar met een soort gouden glans. De kleur is niet zo diep als die van de Welsh of Devon Cocker of de Ierse Waterspaniel.' In deze beschrijving wordt voor het eerst de naam Augustus Fuller genoemd, fokker van Sussex Spaniels.

Karikaturen

In Peggy Graysons boek *The Sussex Spaniel* (1989) worden Augustus Fuller, zijn bezittingen en zijn erfgenamen uitvoerig beschreven. Maar documenten over zijn spaniels en wat er met hen na zijn dood is gebeurd zijn heel schaars. Het verhaal dat zijn jachtopziener twee van Fullers Sussex Spaniels zou hebben gekregen en daarmee verder fokte is wijd verbreid, maar wordt nergens door documenten bevestigd. Peggy Grayson concludeert dat Augustus Fuller tot die fokkers behoort die bijna uitsluitend fokken voor eigen

Mrs C. Youell is in de jaren dertig van de vorige eeuw een bekende Sussex Spaniel fokster met als kennelnaam Earlswood.

Foto: R. Robinson.

NAMEN DIE NIET ONVERMELD MOGEN BLIJVEN

Engeland:

- Dr. Esther Rickards (1893-1977) is bij kynologen in en buiten Engeland bekend. Ze fokte en hield vele soorten spaniels, waaronder ook Sussex Spaniels en was een gerespecteerd keurmeester en bestuurder. Buiten de kynologie kent men haar vooral als een gynaecologe en chirurg en een strijdbaar lid van de Labour Party. Haar grootste verdiensten voor de Sussex Spaniel bestaan uit haar niet aflatende pogingen om het aantal registraties van de Sussex te verhogen, haar voorzitterschap van diverse kynologische organisaties en als eerste voorzitter van het European Spaniel Congress. Ik heb het genoegen gehad haar in 1973 te ontmoeten en de beschrijving *quite a character* is een understatement.
- In de jaren zestig bouwen de kennels Sunreef, Sharland en Sedora voort op de Tarbay-lijn van Esther Rickards. Sh. Ch. Sunreef Harvest Glow wint in de jaren zestig 16 CC's en wordt vijfmaal beste van het ras op Crufts.
- In de jaren zeventig en tachtig en ook daarna komen we in de geschiedenis van de Sussex namen tegen die velen zich nog herinneren. De keuze is arbitrair maar ik noem onder anderen: A. Findlay (Oldholbans), E.J. Moore (Penygader), Faith Gilmore (Topjoys), Mr. en Mrs. Muirhead (Shipden) en D. Gardner (Novacroft).
- Vanaf 1920 tot 1940 zijn er veertien fokkers actief, onder wie maar liefst acht vrouwen. Oudere kynologen onder ons zullen zich de namen van Ch. The Sagmore of Fourclovers, Sihoun of

Fourclovers en Wingenund of Fourclovers herinneren. Okimat of Fourclovers wordt door kenners van het ras de beste Sussex ooit genoemd. De Fourclovers kennel van Mrs J. Freer is de enige die in en na de Tweede Wereldoorlog doorgaat met enkele honden die de basis vormen van het huidige Sussex Spaniel bestand.

Nederland en België:

- In de jaren dertig importeert mevrouw 't Hoen uit Wassenaar (Strateway) een aantal honden, waaronder Ch. Wenonah of Fourclovers, Kamp. Agravista Buzz Wenonah, Zeta of Oakerland en Marigold of Oakerland.
- Daarna is het een groot aantal jaren stil, totdat mevrouw Greet van Vliet begin jaren zeventig Sharland Sussex Brandy importeert en daarna Kamp. Rum of Oldholbans.
- Mevrouw J. Munnik-Oskam (Van de Geasten) importeert verschillende honden, waaronder Sharland Sussex Brush. De combinatie Brandy x Brush produceert onder andere de reu Kamp. Tom van de Geasten (1980).
- Karel Van Genechten (Van de Volmolen, België) importeert de teef Adorable Lady of Oldfield. Zijn dochter Leen zet de fokkerij voort (Bournefield). Kamp. Sir van de Volmolen en Kamp. Sensation van de Volmolen zijn vaak op Nederlandse tentoonstellingen te zien. Vanaf 1990 tot aan het begin van deze eeuw worden er in de Volmolen kennel zo'n negen Sussex Spaniels Nederlands Kampioen.

gebruik. Fuller komt naar voren als een rijke, 19e-eeuwse excentriekeling en een gepassioneerde jager op hazen. Daarin verschilt hij niet veel van andere 19e-eeuwse fokkers van jachthonden.

Er is in Fullers nalatenschap sprake van tien Beagles, drie Pointers, twee Retrievers en zes Spaniels. Die spaniels worden aangeduid als *Fuller's strain from Rose Hill*, Rose Hill is de naam van een van zijn landgoederen. Het kleine aantal spaniels zou het gevolg kunnen zijn van de ziekte die Fullers kennel in 1860 trof. Deze wordt beschreven als *dumb madness* en zou te maken hebben met inteelt, epilepsie of rabiës. Dit zou er de oorzaak van kunnen zijn dat in de stambomen van latere Sussex Spaniels Fullers naam en honden nauwelijks voorkomen.

Na 1850 komt het tentoonstellingswezen goed op gang en diverse spanielfokkers verschijnen in de showring met Sussex Spaniels, zoals Phineas Bullock, Thomas Bowers en T. Jacobs. Op een tentoonstelling in Crystal Palace (1862) wordt de eerste Sussex Spaniel tentoongesteld. Jacobs kruist Field Spaniels met Sussex Spaniels en hij is zeker niet de enige. Hoe ondoorzichtig de fokkerij dan is, blijkt wel uit het feit dat Jacobs de leverkleurige pups registreert als Sussex Spaniels, andere kleuren zwaarder dan 11,5 kilo als Field Spaniels en onder de 11,5 kilo zijn het Cocker Spaniels. Zo langzamerhand worden de Sussex Spaniels zo zwaar en zo lang in lichaam gefokt dat het karikaturen worden – het zogenaemde komkommermodel – en ze volstrekt ongeschikt worden voor de jacht.

Foto: Mecha Morton.

Sussex Spaniel Wilbur wint de grote finale van de 'Vulnerable British and Irish Breeds Competition' op Crufts, maart 2020.

KWETSBAAR

In tegenstelling tot de Engelse Springer Spaniel en de Welsh Springer Spaniel is de Sussex Spaniel in ons land nooit populair geworden. Sterker, zowel in Engeland als in ons land is uitsterven regelmatig een reële dreiging. In 2004 besluit The Kennel Club het ras op de lijst met kwetsbare inheemse rassen te plaatsen. Dat zijn rassen met minder dan 300 inschrijvingen per jaar in het stamboek.

Het tij keert

Het tij keert als Moses Woolland (kennel Bridford) en Campbell Newington (Kennel Rosehill) zich rond 1880 met het ras gaan bemoeien. Campbells kennelnaam Rosehill heeft niets te maken met Fullers eerste Sussex Spaniels. Aan het einde van de 19de eeuw claimen sommige fokkers dat hun honden zijn gefokt uit *pure Rosehill stock*. Hier is geen sprake van een échte afstamming van Fullers honden, maar wel van een goed gevoel voor marketing; Campbell Newton zegt dat hij Rosehill als kennelnaam heeft gekozen uit respect voor Augustus Fuller...

In 1905 verkoopt Moses Woolland zijn kennel aan de Schotse fokker J. Kerr (Harviestoun), die actief is tot circa 1918. In 1924 wordt op de Kensington Canine Society's Show de Sussex Spaniel Association opgericht, waarvan Campbell Newington de eerste voorzitter is. Ondanks dat er tot en met de Eerste Wereldoorlog een aantal fokkers bijkomt gaat het niet goed met het ras. Er zijn jaren zonder registraties of met slechts vier, drie of één. In 1965 daalt het aantal Sussex Spaniels zo dramatisch dat een kruising met een Clumber Spaniel – Thornville Snowstorm – door The Kennel Club wordt toegestaan. De resultaten worden Clussex Spaniels genoemd; het experiment wordt niet doorgezet. Met name in de jaren vijftig en zestig van de vorige eeuw vinden kruisingen met Engelse Springer Spaniels plaats. ■

BEELDMATERIAAL BIJ DIT ARTIKEL

Alle pogingen zijn in het werk gesteld om namen van fotografen/illustratoren van het beeldmateriaal te achterhalen. Dit is niet altijd gelukt. Wie recht op afbeeldingen meent te hebben, kan contact opnemen met de auteur: horter@tiscali.nl.